

INOVATYVAUS UGDYMO(SI) SOCIALINIS-DIDAKTINIS PROJEKTAVIMAS AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE ŽINIŲ VISUOMENĖS IŠŠŪKIŲ KONTEKSTE

dr. Natalija Šedžiuvienė

Šiaulių kolegija
Aušros al. 40, Šiauliai

Anotacija

Straipsnyje inovatyvaus ugdymo(si) projektavimas aukštojoje mokykloje nagrinėjamas kaip socialinis-didaktinis uždavinys, kurį suponavo nauja šiuolaikinė žinių visuomenė. Atskleidžiamas inovatyvaus ugdymo(si) socialinis-didaktinis būtinumas, jo esmė, komponentai, prielaidos. Projektavimas grindžiamas nauja ugdymo(si), kaip proceso, samprata, orientuota į kur kas platesnį socialinį-didaktinį kontekstą nei dalykų mokymas(is). Analizuojamos inovatyvaus ugdymo(si) projektavimui būtinų pedagoginių technologijų pasirinkimo sąlygos. Formuluojamos išvados ir pateikiamos rekomendacijos inovatyvaus ugdymo(si) projektavimui aukštojoje mokykloje.

Raktiniai žodžiai: inovatyvus ugdymas(is), socialinis-didaktinis projektavimas, žinių visuomenė.

Išvadas

Žinių visuomenė pateikia naujus iššūkius aukštajai mokyklai. Vienas iš jų – ugdymo(si) proceso inovacijos, kuriomis remiantis galima siekti naujų žinių. Šio socialinio-didaktinio uždavinio įgyvendinimas reikalauja mokytis visą gyvenimą, tapti ne tik žinių vartotoju, bet ir jų kūrėju; šiam procesui reikia ne tik naujų žinių, bet IR mąstymo kaitos, vedančios į analitinį bei projektinį-sintetinį mąstymą. Tai susiję su nauja dėstytojų pedagogine, vadybine kultūra, kuri yra kaip iššūkis nusistovėjusiems stereotipams, t. y. jeigu dėstytojas perteikia žinias suteikdamas joms tik moksle žinomų tiesų reproduktivinę funkciją, o ne jų kūrimą ugdymo(si) situacijose.

Šiuo metu ryškėja inovatyvi ugdymo kryptis. Ji suteikia galimybių orientuotis į studentą, kaip aktyviai kartu su dėstytoju dalyvaujantį žinių kūrimo procese subjektą. Esant tokiam suvokimui, atsiranda galimybė projektuoti ugdymą kaip nuolat atsinaujinantį procesą naujose socialinėse-kultūrinėse situacijose, kurios reiškia žinių aktualizavimą ir konkrečių praktinių uždavinių sprendimą.

Šių uždavinių sprendimas tiesiogiai susijęs su naujų technologijų taikymu. Tačiau, projektuojant inovatyvų ugdymą, pedagogui yra reikalingos naujos žinios ir kompetencijos. Nagrinėsime inovatyvaus ugdymo(si) struktūros dimensijas, atskleisime jų rekonstrukcinį reikšmingumą projektavimui, pedagoginių technologijų sampratų genezę, rezultatų struktūrinimo galimybes bei pedagoginių technologijų rūšis. Apibūdinsime mokymo(si) ir veiklos projektavimo tikslus kaip inovatyvaus ugdymo(si) projekto struktūrinę grandį.

Šio straipsnio **tikslas** – išnagrinėti inovatyvaus ugdymo(si) socialinio-didaktinio projektavimo dimensijas ir atskleisti jo funkcionavimo prielaidas aukštojoje mokykloje.

Objektas – inovatyvaus ugdymo(si) socialinis-didaktinis projektavimas.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti ugdymo(si) kaitos dimensijas aukštojoje mokykloje siejant jas su žinių visuomenės iššūkiais.
2. Apibūdinti inovatyvaus ugdymo(si) projekto struktūrinę, funkcinę ir procesinę dimensijas.
3. Išnagrinėti mokymo(si) tikslų procesualiąsias charakteristikas inovatyvaus ugdymo(si) projekte.

Metodai – teorinės literatūros analizė, metaanalizė, modeliavimas.

1. Inovacinio ugdymo(si) samprata, turinys ir sąsajos su žinių visuomenės iššūkiais

Ugdymas procesualiaja prasme yra bręstančio žmogaus veikla organizuotoje aplinkoje, skatinančioje jį kurti naujas ir vis sudėtingesnes žinias. Tačiau ugdymas(is) vyksta ne tik organizuotoje aplinkoje. Jo bazę sudaro studento ir dėstytojo kasdieninio gyvenimo ir gyvenimiškos veiklos sfera, kai mokomasi žinias atrasti ne tik veikiant, bet ir stebint aplinką bei suvokiant jos objektų ir reiškinių gyvenimiškąjį prasmingumą. Tai leidžia ne tik tobulinti refleksyvumą, bet ir loginį mąstymą bei suvokti atliekamų socialinių, kognityvinių veiksmų turinį, struktūras, o vėliau ir jomis vadovautis naujų žinių kūrimosi situacijose.

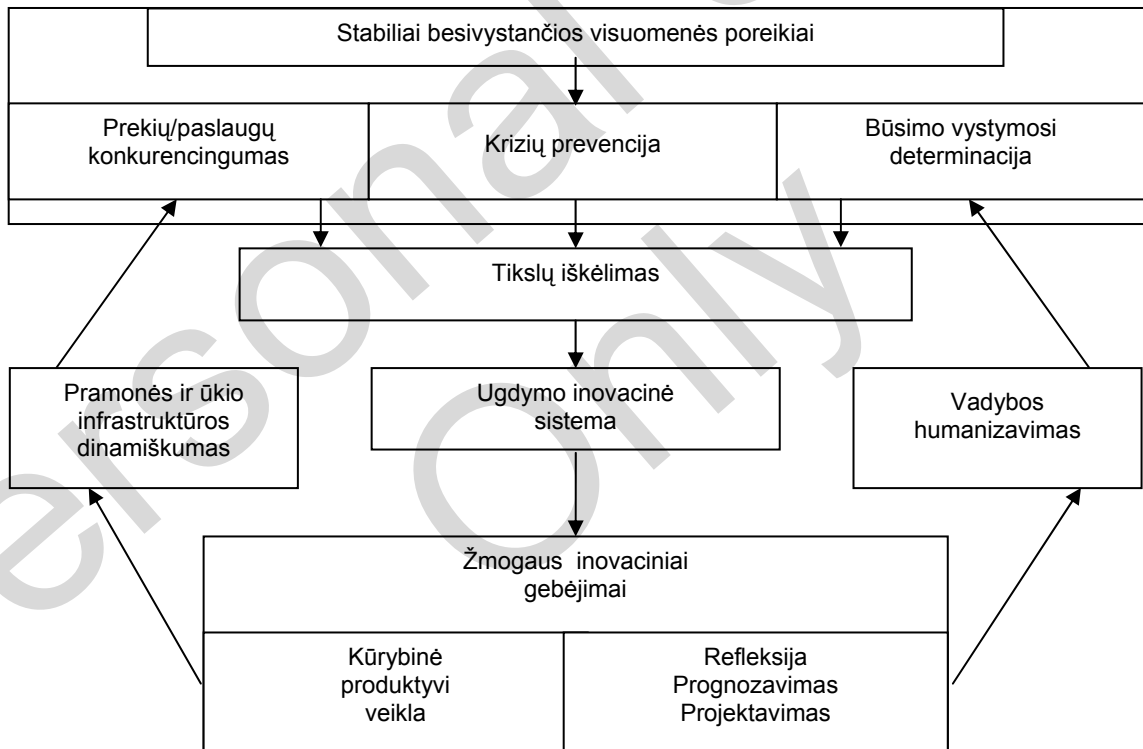
Nagrinėjant ugdymo(si) turinį kaip pedagoginės sistemos elementą, būtina jį pagrįsti studento pažintinės veiklos rūšies pilnavertiškumo ir sistemingumo kriterijais, reikšmingais asmenybės intelektualinių galių ir kvalifikacinių gebėjimų ugdymui(si) (Arends, 1998).

Projektuojant bet kurio mokymo(si) turinį, labai svarbu pasirūpinti tuo, kad kiekvienas studentas įneštų reikiamą kognityvinį indėlį į žinių kūrimo procesus. Taip siekiama realizuoti principą – mokyti ne dalyko, o specialybės. Pagrindiniai dalyko mokymo(si) uždaviniai – užtikrinti studento, aukštosios mokyklos absolvento teorinį ir praktinį rengimą, laiduojantį jam galimybes tolimesniam mokymuisi, kuris savo esme reiškia nuolatinį ir pastovų žinių atnaujinimą. Todėl būtina ugdyti besimokančiųjų gebėjimus studijuoti dalykų turinį per integracinį mąstymą ir visuminį požiūrį į naujos intelektualinės kultūros ugdymą (Шукшунув, 1994).

Aukštosios mokyklos mokymo turinys turi orientuoti ne tik į profesinei veiklai reikšmingų žinių įgijimą, bet ir į gyvenimišką išmintį, gebėjimą numatyti poelgių pasekmes, atskirti esminius dalykus nuo atsitiktinių, nereikšmingų, iš daugelio pasirinkti galimą sprendimo variantą. Vadovaujantis šiais samprotavimais, gali būti pateikiamas toks ugdymo apibrėžimas: ugdymas yra ne tik mokslas, bet ir menas, kurio procese skirtingo amžiaus žmonės įsisavina žinias, mokosi įveikti sunkumus ir problemas, kurios dažniausiai gali pasitaikyti žinių kūrimo procesuose.

Dėstytojų profesinio, kūrybinio meistriškumo neįmanoma pasiekti be humanitarinio, inovacinio požiūrio į bet kurių problemų sprendimą (socialinių-ekonominių, gamybinių-technologinių, ekonominių, tarp jų ir edukacinių).

Šios tendencijos realizavimas reikalauja naujos ugdymo(si) paradigmos, nukreiptos visų pirma į žmogaus dvasingumo ir kūrybinės esmės atskleidimą.

1 pav. Inovacinio ugdymo(si) žinių raiškos turinys žinių visuomenėje

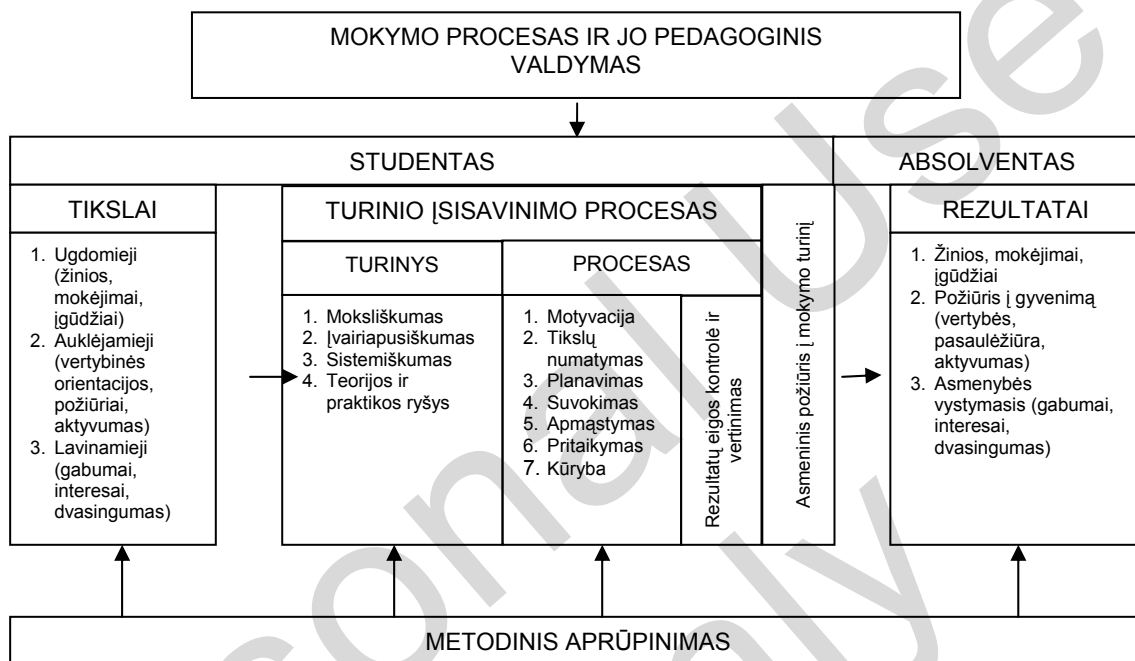
Pagrindinis inovacinio ugdymo tikslas – išsaugoti ir vystyti studijuojančiųjų kūrybinį potencialą. To negalima pasiekti vien projektavimo procedūromis. Ugdymas turi būti grindžiamas bendražmogiškais vertybėmis. Todėl būtina lavinti harmoningą mąstymą, grindžiamą nuomonių įvairovės toleravimu, asmenybės vidine laisve ir jos socialine atsakomybe.

Studentas, kaip žinių visuomenės kūrimosi proceso dalyvis, privalo stebėti, analizuoti, siūlyti, atsakyti už priimtus sprendimus ir gebėti įveikti konfliktus bei prieštaravimus (Gruževskis, Česnaitė, 2003).

2. Pedagoginė technologija, kaip inovatyvaus ugdymo(si) projekto funkcinė dimensija.

Socialinis, didaktinis ugdymo(si) projekto efektyvumas didžiaja dalimi priklauso nuo konkrečių pedagoginių technologijų adekvataus pasirinkimo ir jų realizavimo. Tradiciniame ugdyme pedagoginės technologijos vadinamos „mokymo organizacinėmis formomis ir metodais“. Dėstytojo funkcijas galima nusakyti kaip nuoseklių (technologinių) operacijų sistemą, kuri reiškiasi organizuojant, stebint ir koreguojant studentų veiklą. Dėstytojo ir studentų pažintinės veiklos visuma ir yra didaktinis procesas (Laužackas, 1997).

Technologinis požiūris į pedagoginių priemonių taikymą numato tam tikrą tiek pačių mokymo(si) formų ir metodų, jų struktūros, tiek ir pedagoginių uždavinių formulavimo procedūras. Struktūrinės mokymo(si) proceso ir jo rezultatų kategorijas pavaizduosime 2 paveiksle.

2 pav. Struktūrinės mokymo(si) proceso ir rezultatų raiškos kategorijos

Egzistuoja tam tikri reikalavimai tikslams, turiniui, procesui. Technologinio požiūrio esmę sudaro tikslų nusakymas (kam ir kodėl?), kuris lemia turinio parinkimą ir projektavimą (ką?), mokymo(si) proceso organizavimą ir valdymą (kaip?), mokymo(si) metodus ir būdus (kokiais priemonėmis?), dėstytojų kvalifikacijos būtinumo lygį (kas?), pasiektų mokymo(si) rezultatų (ar taip?) įvertinimo metodų numatymą. Šių kriterijų kompleksinis taikymas nusako mokymo(si) sėkmingo funkcionavimo sąlygas.

Technologinis požiūris taip pat numato mokymo(si) proceso konstravimą vadovaujantis konkrečiu turiniu ir tikslais. Ypatingo dėmesio reikia mokymo(si) proceso korekcijai ir kokybės diagnostikai.

Terminas „technologija“ kilęs iš graikų kalbos žodžių „*techne*“ – meistriškumas, menas – ir „*logos*“ – samprata, mokslas. Plačiaja prasme technologijos suprantamos kaip žinių visuma apie būdus ir priemones, kuriomis remiantis įvyksta kokybiniai objekto pokyčiai. Pedagoginės technologijos yra suprantamos kaip tikslų siekimo instrumentai (Jucevičienė, 1990). Jos apima visus pedagoginės sistemos elementus: nuo tikslų kėlimo iki didaktinio proceso projektavimo ir jo efektyvumo patikrinimo.

Aukštojoje mokykloje daugelis dėstytojų dar nepakankamai perima edukologijos mokslo naujoves, dirba intuityviai, naudodamiesi jiems įprastais metodais ir būdais. Fragmentinis įvairių metodų ir būdų naudojimas be pedagoginės sistemos visų elementų tarpusavio priklausomybės įvertinimo pagilina prieštaravimus tarp mokymo(si) tikslų, nusakytų standartuose, ir socialinio užsakymo, kuris išreiškiamas absolventų pasirengimo profesinei veiklai kokybe.

Pedagoginių technologijų suvokimas dėstytojams palengvins tikslų formulavimo ir siekimo procesus bei užtikrins mokymo(si) proceso valdymą.

Pastaraisiais metais kolegijose prasidėjo globalus profesinio rengimo rezultatų standartizavimo procesas, kuris dėstytojams yra sudėtingas ir netikėtas. Šį sudėtingumą lėmė

reikiamo metodologinio pasirengimo stoka, nepakankamas inovatyviųjų pedagoginių technologijų esmės, vaidmens ir funkcijų suvokimas. Tai suformavo paradoksišią didaktinę situaciją: dėstytojas dažniausiai nemato skirtumo tarp metodikos ir technologijos.

1 lentelėje pateiksime „metodikos“ ir „technologijų“ esmės lyginamąją charakteristiką (Сибирская, 1997).

1 lentelė

„Metodikos“ ir „technologijos“ lyginamoji charakteristika

Lyginimo požymiai	Metodika	Technologija
Paskirtis	Rekomenduoja konkrečių metodų, organizacinių formų ir mokymo priemonių pritaikymą.	Rekomenduoja organizacinių formų ir mokymo priemonių, orientuotų į tikslus ir mokymo valdymą, sistemos kūrimo procesą.
Apibrėžimas	Mokliškai pagrįstų metodų, taisyklių ir mokymo būdų sistema.	Mokymo tikslų pasiekimo instrumentarius. Sisteminiis ir nuoseklus iš anksto suprojektuoto mokymo proceso, sistemų, mokymo proceso valdymo tikslų pasiekimo būdų ir priemonių įgyvendinimas praktiškai.
Faktinės sukūrimo prielaidos	Pagrindimą ir kūrimo procesą randa technologijoje.	Tikslai, orientacija į rezultata. Metodikos metodologinis pagrindimas.
Paradigma	Rekomendacijų mokymo proceso organizavimui ir vykdymui visuma.	Būsimo mokymo proceso projektas.
Orientacija	Į mokinčiuosius (dėstytojus).	Į besimokančiuosius.
Kryptingumas	Į konkretų dalyką ar iškeltų tikslų realizavimą.	Į mokymo medžiagos studijavimo būdų universalumą.
Mokymo dinamiškumo atspindėjimas	Teikia pakankamai konkrečias rekomendacijas.	Atspindi mokymo proceso dinamiškumą.
Intelektualinis požiūris	Siauras dalykinis aspektas (tema, dalykas).	Naujos mokymo(si) kultūros suvokimas, jungiantis inovatyvų pedagogo mąstymą ir veiklą.

Taigi, sąvoka „pedagoginė technologija“ yra platesnė už sąvoką „mokymo(si) metodika“.

Pedagoginės technologijos samprata atsirado JAV maždaug prieš trisdešimt metų. Ši samprata įsitvirtino ir kitose šalyse, nes ji buvo palaikyta UNESCO. Terminas „pedagoginė technologija“ buvo traktuojamas įvairiai. Apibendrinant galima teigti, kad pedagoginė technologija – tai kompleksinė inovacinių veiksmų sistema, jungianti tam tikras procedūras, užtikrinančias pedagoginių tikslų nustatymą, turininius, informacinius-dalykinius ir procesualiuosius jo aspektus, nukreiptus į sistemines žinias, profesinių gebėjimų ugdymą(si) ir besimokančiųjų socialinių, kognityvinių kompetencijų sklaidą.

Pedagoginės technologijos struktūrą sudaro tikslai, turinys, pedagoginės sąveikos priemonės, organizacinės formos, studentas, dėstytojas, veiklos rezultatas.

3. Inovacinio mokymo(si) technologijų rūšys, funkcionavimas

Ryšėjant tradicinio ir inovacinio ugdymo kryptims, atsiranda skirtingi reikalavimai ir galimybės besimokančiojo asmenybei.

Tradiciniam ugdymui(si) yra būdingas dalykinis požiūris. Dalykai dažnai yra perkraunami informacija, kuri yra pernelyg mokslinė ir studijuojančiam nuobodi. Tačiau socialiniai-ekonominiai pertvarkymai reikalauja kur kas pragmatiškesnio požiūrio į žinių turinį, struktūrą, funkcijas. Tai įmanoma per sisteminių-veiklinį dalykų mokymą(si).

Inovacinio mokymo(si) strategija numato mokymo proceso, kaip funkcionuojančios sistemos, valdymą. Strategijai būdinga tai, kad dėstytojas tampa vedančiuoju, keičiasi jo pozicija studento ir savo paties atžvilgiu. Dėstytojas tampa ne tik žinių perteikėju, informacijos nešėju, normų ir tradicijų saugotoju, bet ir studento asmenybės ugdytoju. Keičiasi valdymo pobūdis, poveikis studento asmenybės sferai bei socialinei-kognityvinei veiklai – studentas tampa žinių kūrėju ir priima sprendimus dėl žinių konstravimo. Autoritarinė, „vyresniojo“ ir „stipresniojo“ pozicija tarsi išnyksta, palaipsniui įsitvirtina demokratinio bendradarbiavimo, pagalbos, įkvėpimo, dėmesio studento iniciatyvai pozicija. Visi šie naujadarai yra reikšmingi studentų savanoriškam ir aktyviam įsijungimui į žinių kūrybos procesus, kurie yra grindžiami aiškia pozicija, aktyviu bendradarbiavimu su dėstytojais ir kurso draugais.

Kitas inovacinio mokymo(si) strategijos bruožas – žinių, funkcijų bei jų kūrybos procesų organizacinių būdų kaita. Žinios turi suteikti studentui galimybę užimti deramą vietą šiuolaikinės kultūros ir civilizacijos pasaulyje. Jų įsisavinimas grindžiamas ne išmokimo reprodukcijos veiksmis, o produktyvia kūrybine veikla (Dodd, 1999).

Be to, šiai mokymo(si) strategijai yra būdingas bruožas – socialinių mokymo(si) ir asmenybės tobulinimosi tikslų akcentavimas, orientavimasis ne tik į individualią, bet ir į grupinę veiklą, bendradarbiavimo galimybes, atvirus besimokančiųjų tarpusavio santykius, nuolat juos praturtinant kasdienybės situacijomis ir bendra kūryba.

Prioritetiniais inovatyvaus mokymo(si) strateginiais uždaviniais tampa organizatorių, technologų ir mentorių mokymas. Todėl turėtų vykti ir dėstytojų mokymas bei perkvalifikavimas, kurio metu siektini trys pagrindiniai tikslai:

- aktyvios studento, kaip besimokančiojo, pozicijos formavimas ir ugdymo(si) prasmės suvokimas;
- naujo tipo analitinio ir drauge projekcinio-konstruktinio mąstymo, padedančio įvertinti kaitos dinamiką, ugdymas(is);
- dėstytojo ir studento dialoginio komunikabilumo kompetencijų ugdymas, naujų socialinio ir tarpasmeninio bendradarbiavimo būdų, nukreiptų į bendrų projektų ir programų kūrimą, vadybinis projektavimas.

Lyginant tradicines ir inovacines pedagogų technologijas, pažymėtina, kad prieš penkiolika metų jų poreikio Lietuvoje dar nebuvo. Dabar jau turime ką palyginti, nes perėjimas prie rinkos santykių padiktavo lyginimo būtinumą. Kai šiandien atsiranda pedagoginių technologijų įvertinimo būtinumas, pirmiausia išskyla lyginimo rodiklių problema. Lyginant technologijas, galima naudoti įvairius rodiklius (pvz., vieni rodikliai gali būti vertinami skalėje „puikiai, gerai, patenkinamai“, kiti matuojami skaičiumi, tretį vertinami balais dešimtbalėje skalėje). Lyginimo procese technologijų negalima ranguoti nuo geriausios iki blogiausios. Aukštosios mokykloms suteiktas savarankiškumas leidžia patiems rinktis technologijas, mokymo(si) ir valdymo metodus, būdus.

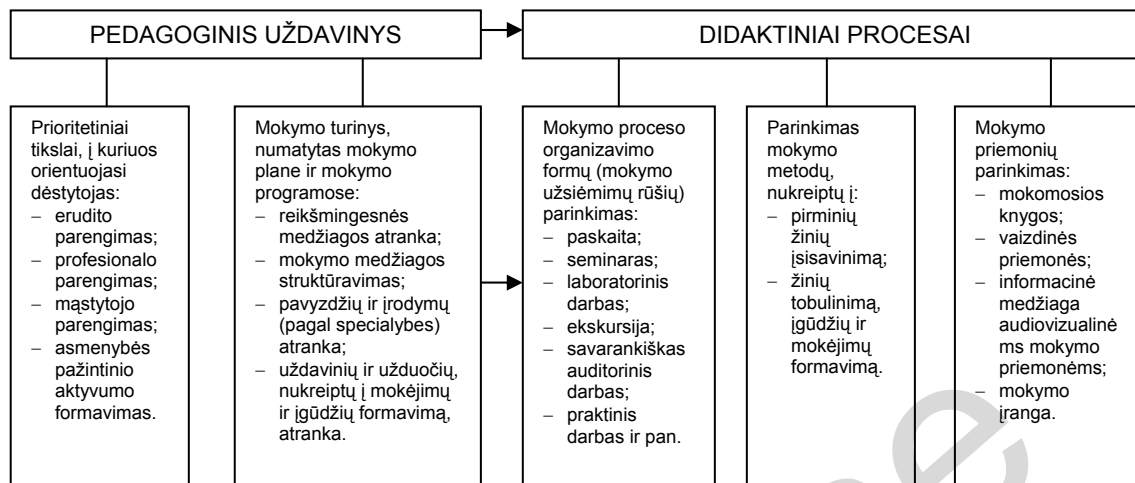
Asmenybės galimybių atskleidimo ir ugdymo tikslo formulavimas reikalauja kitokio požiūrio į mokymo(si) turinį. Būtina išskirti ne tik tam tikros informacijos ar faktų įsisavinimą, ne tik matematinių, fizinių ir cheminių teorijų, dėsnių, taisyklių ir formuliu išmokimą, ne tik mokėjimą spręsti įvairius teorinius bei praktinius uždavinius ir problemas, bet visų pirma išskirti kuriamąją tokio proceso grandį, leidžiančią integruoti visuminį supančio pasaulio dėsnių, problemų, ryšių, vystymo perspektyvų suvokimą. Tai nereiškia, kad į mokymo(si) turinį nebus įtraukta tam tikra žinių sistema. Žinios nedingsta, tik jos nustoja būti tikslu, jį pakeičia žinių kūrybos procesai. Žinios naujojoje sistemoje struktūruojamos. Studentui reikia turėti priėjimą (per duomenų bazes ar vadovėlių) ne tik prie naujos informacijos, bet ir prie jos modeliavimo, konstravimo. Žinių pateikimo būdas turi būti toks, kad studentai galėtų išvelgti jų atsiradimo istoriją ne tik chronologine tvarka, bet ir prieštaravimų, atsiradusių išsiskiriant naujoms žinioms, prasme. Taip naujajame modelyje žinios tampa nebe objektu, o besimokančiojo tobulėjimo priemone.

Tradicinėje sistemoje žinioms įsisavinti yra siūlomas turinys, kuris pateikiamas vadovėliuose, žinyuose, uždavinynuose, laboratorinių darbų aprašymuose. Projektinėje–kuriamojoje sistemoje turinys persiskirsto tarp vadovėlio, duomenų bazės ir specializuotos kompiuterinės aplinkos bei žinių modeliavimo bei konstravimo. Universaliu mokymo(si) proceso komponentu tampa ne teksto išmokimas, bet ir gebėjimai konstruoti žinias ir realizuoti jas projektuose.

Projektinė-kuriamoji veikla leidžia padidinti naujos informacijos suvokimo galimybes per:

- struktūros kaitą, atsisakant tradicinėje mokymo(si) sistemoje priimtinos loginės analizės būdų ir taikant sintezę grįstus modelius, kurie gali būti realizuojami kompiuterinėse erdvėse;
- dėstytojo vaidmens pakeitimą (jis nebėra vienintelis tiesos ir žinių saugotojas, o tampa projekto vadovu ir studijuojančiojo kolega).

Inovacinį ugdymą realizuojančias pedagogines technologijas galima apibūdinti per pedagoginius uždavinius ir didaktinius procesus (3 pav.).

3 pav. Orientaciniai pedagoginių technologijų struktūriniai komponentai

4. Mokymo(si) tikslų projektavimo ir veiklos dimensija

Tikslų projektavimą lemia socialiniai ir valstybiniai uždavimai, ugdymo standartai, rinkodaros tyrimai, skirti specialistų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, poreikiui nustatyti.

Tikslų projektavimui reikalingas profesionalumas, orientacija į uždavimą, edukacinių tyrimų esmės išmanymas. Produktiviausiu keliu tikslams išskirti gali tapti tyrimai, apimantys aukštosios mokyklos absolvento gyvenimiškos ir profesinės karjeros turinį 3–5 metų perspektyvoje.

Mokymo(si) tikslai turi būti gyvenimiški, realiai pasiekiami, todėl konkretūs bei patikrinami. Gyvenimiškas būtinumas reiškia, kad tikslai ne sugalvojami, o iškeliami, ir todėl jie atspindi suprastą ir įvertintą socialinį būtinumą. Absolventas, baigęs aukštąją mokyklą, turi būti pasirengęs veikti, spręsti praktines užduotis, o ne atkartoti mokomųjų dalykų turinį.

Tikslų konkretumas būtinas tam, jog pagal juos būtų kuriamas mokymo turinys, parenkami metodai, priemonės ir formos, taip pat užtikrinama rezultatų kontrolė. Todėl tikslai ne tik įvardijami, bet ir apibūdinami įvairiais parametrais (teisingumas, uždavinių sprendimo laikas, galimybė naudotis žinytais ir pan.); tokios formuluotės, kaip „taikyti žinias įvairių uždavinių sprendimui“, „turėti bendrą supratimą apie“ ir pan., yra netinkamos. Reikia konkrečiai nurodyti: „ką žinoti?“, „kaip išsamiai?“, „kokių uždavinių spręsti pasinaudojant šiomis žiniomis?“.

Formuluoti dalyko tikslus – reiškia išryškinti studentų socialinių-kognityvinių gebėjimų sistemą. Reikia nusakyti ir įvertinti tai, ką studentas veiks inovatyvaus mokymo(si) procese. Tokiu būdu bus įvardijamas mokėjimas. Tikslų projektavimas yra sėkmingo projekto elementas (Laužackas, 2000).

Mokymo(si) veikla, kaip visuma, sujungia skirtingo lygmens socialinius-kognityvinius veiksmus ir operacijas. Prie pirmojo lygmens mokymo(si) veiksmų galima priskirti mokymo medžiagos turinio įsisavinimo bei apdorojimo veiksmus (Teresevičienė, Gedvilienė, 1999).

Antrojo lygmens mokymo(si) veiksmų sudėtis priklausys nuo to, ar žinios yra perteikiamos dėstytojo, ar jos išplaukia iš bendrojo pobūdžio žinių, taip pat žinių, kurias perteikia dėstytojas, ir žinių, kurios yra gaunamos savarankiškos paieškos būdu. Antrojo lygmens veiksmai ir operacijos užtikrina mokymo(si) medžiagos sutvarkymą, juos sudaro išmokimas, pratimai, atliekamų veiksmų interiorizacija.

Lygiagrečiai su operaciniais atliekami ir kontroliniai žinių įsisavinimo veiksmai.

Aukštosios mokyklos dėstytojui įdomi ne tiek studento mokymo(si) veiklos struktūros analizė, kiek procesai (ypač pirmuosiuose kursuose), nes dėstytojams svarbu išmokyti studentus mokyti. Tai įmanoma padaryti suvokus tam tikrų žinių ir žinojimo procesų charakteristikas ir numatant jų kūrybos procesų strategijas. Todėl aukštosios mokyklos dėstytojui yra būtina orientuotis į žinių visuomenės padiktuotą inovacinio ugdymo(si) modelį, kaip nuolat atsinaujinantį procesą, drauge atnaujinantį ir studentų kūrybines galias bei socialinio-didaktinio projektavimo technologijų įvaldymą.

Išvados ir rekomendacijos

1. Inovacinio ugdymo pagrindinis principas – nauja dėstytojo pasaulėžiūra, grindžiama tokių pedagoginių sprendimų priėmimu, kuriuose ryškus pakantumas kitokiai nuomonei ir atsakomybės už savo veiksmus formavimas.
2. Inovacinio ugdymo(si) projektavimas yra grindžiamas šiomis dimensijomis: pedagogine technologija, tikslų, orientuotų į studentų socialinę-kognityvinę

saviraišką, formulavimu, žinių kūrybos procesų valdymo ir savivaldos sampratomis.

3. Šiam procesui yra būdinga tokia veiksmų seka:
 - planuojamų mokymo(si) rezultatų tikslų pasiekimo proceso aprašymas;
 - individualių dėstytojo bei studento veiksmų paieška, įvertinant sąveikaujančius pedagoginės sistemos elementus;
 - atsisakymas siauro, dalykinio metodinio pobūdžio veiksmų ir perėjimas prie pedagoginių technologijų, kurių pagrindą sudaro mokymo(si) procesualusis, dinamiškas bei kūrybinis pobūdis;
 - orientacija ne į atskirą dėstomą dalyką, o į studentų veiklos kaitą bei mokymo(si) būdų universalumą, ne į vieno tikslo siekimą, o į mokymo medžiagos studijų būdų universalumą.
4. Siekiant optimizuoti inovatyvaus ugdymo(si) proceso projektavimą, būtina apsispręsti dėl studentų pažintinės veiklos aktyvinimo būdų, pagrindinį akcentą perkeltiant į dėstytojo, vadybininko ir mokymo(si) režisieriaus vaidmenį, besimokančiųjų pažintinės veiklos aktyvinimo būdų organizavimą.
5. Siūlyti studentams praktišką ir gyvenimiškai reikšmingą informaciją bei rūpintis studentų įsijungimu į žinių konstravimo, o ne jų perėmimo procesus. Informaciją naudoti kaip studentų pažintinę veiklą skatinančią priemonę, o ne kaip veiklos tikslą. Sudaryti sąlygas studentui tapti veiklos subjektu, suvokiant savo asmenybės socialinį-kognityvinį tobulinimą, kaip studijų aukštojoje mokykloje prioritetinį tikslą.

Literatūra

1. Arends R. I., 1998, *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
2. Dodd M., 1999, *Studentų pasiekimų vertinimo principai*. Rankraštis.
3. Gruževskis B., Česnaitė B., 2003, *Specialistų su aukštuoju išsilavinimu rengimo kiekybinės ir kokybinės kaitos tendencijos Lietuvoje*. Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
4. Jucevičienė P., 1990, Teoriniai modulinio mokymo pagrindai. Pedagogikos mokslų daktaro disertacija. Vilnius.
5. Laužackas R., 1997, *Profesinio ugdymo turinio reforma: didaktiniai bruožai*. Kaunas.
6. Laužackas R., 2000, *Mokymo turinio projektavimas*. Kaunas.
7. Teresevičienė N., Gedvilienė G., 1999, *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.
8. Сибирская М. П., 1997, *Педагогические технологии и повышение квалификации инженерно-педагогических работников*. СПб.
9. Шукшунов В. и др., 1994, От создания парадигмы к образовательной практике. *Высшее образование в России*, № 3.

SOCIAL-DIDACTIC PROJECTION OF INNOVATIVE EDUCATION (SELF-EDUCATION) AT HIGH SCHOOL AS A CHALLENGE OF THE KNOWLEDGE SOCIETY

Projection of innovative education (self-education) at high school is approached in this article as a social-didactic task, presupposed by the new modern knowledge society. A social-didactical necessity of innovative education (self-education), its essence, components and prerequisites are revealed. Projection is based upon a new conception of education (self-education) as a process, oriented towards much wider social-didactic context than teaching (learning) of subjects. The conditions for choosing the necessary pedagogic technologies for the projection of innovative education (self-education) are analysed. The conclusions and recommendations for projection of innovative education (self-education) at high school are formulated.

Keywords: innovative education (self-education), social-didactic projection, knowledge society.

Conclusions and recommendations

1. The main principle of innovative education is a new world outlook of a teacher, based on making such pedagogic decisions, in which there is a clear tolerance towards a different opinion and the formation of responsibility for the actions.

2. Projection of innovative education (self-education) is based upon the following dimensions: pedagogic technology, formulation of the goals,

oriented towards the student's social-cognitive self-expression, the concepts of the management of characteristics of knowledge creation processes and autonomy.

3. The following sequence of actions is characteristic of this process:
- the description of the process of the goals of planned results of teaching (learning);
 - the search for teacher's and student's individual actions in justice to synergetic elements of pedagogic system;
 - the rejection of the actions of narrow subject-methodical character and the shift to pedagogic technologies, the basis of which is a processual, dynamic and creative character of teaching (learning);
 - orientation not to an individual teaching subject, but to the shift of students' activities and versatility of teaching (learning) modes, not to the pursuing of one goal, but to the universality of teaching materials and modes of studies.

4. On purpose to optimise the projection of the process of innovative education (self-education) it is necessary to decide on the ways of the activation of student's cognitive activities, moving the main stress to the role of a teacher, a manager and teaching (learning) director, the organisation of the ways of activation of students' cognitive activities.

5. To offer the students practical and true-life significant information and take care of students' integration into the processes of knowledge construction, not to knowledge interception. To use information as the means, which stimulates students' cognitive activity, not as a goal of activity. To create conditions for students to become the subject of activity, who perceives his/her social-cognitive improvement as a primary goal of studies at high school.